

درآمدی بر

قواعد حاکم بر ثبت کشتی‌ها

در مقررات بین‌المللی و حقوق دریایی ایران

ن. ا. ر. ش.

دکتر سید علی حسینی

انتشارات جاوید

سرشناسه : عسکری، سجاد، ۱۳۶۵-
 عنوان و نام پدیدآورندگان : درآمدی بر قواعد حاکم بر ثبت کشتی‌ها در مقررات بین‌الملل و حقوق دریایی ایران/ نگارش: سجاد عسکری.
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۹
 مشخصات ظاهری : ۱۷۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۶۸۸-۰ :
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 موضوع : کشتی‌ها - ثبت و انتقال
 موضوع : Ship registration :
 موضوع : حقوق دریاها - ایران
 موضوع : Law of the sea - Iran :
 موضوع : حقوق دریایی - ایران
 موضوع : Maritime law - Iran :
 رده‌بندی کنده : HE۵۶۵ :
 رده‌بندی دیویی : ۳۴۱/۷۵۶۶ :
 شماره کتابشناسی ملی : ۶۱۹۶۳۹۲

عنوان کتاب: درآمدی بر قواعد حاکم بر ثبت کشتی‌ها در مقررات بین‌الملل و حقوق دریایی ایران
 نگارش: دکتر سجاد عسکری
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۹
 قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۳۹۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۶۸۸-۰

www.jangal.com

email: info@jangal.com

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰-۵۴۱۱۳

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۰۵-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

۱.....	فصل نخست: کلیات
۲.....	مبحث نخست: تاریخ - ثبت کشتی
۸.....	مبحث دوم: مفهوم ثبت نسبی
۹.....	گفتار نخست: اصول کلی
۱۳.....	گفتار دوم: کشتی فاقد تابعیت
۱۸.....	مبحث سوم: نسبت مفهوم ثبت کشتی با مفاهیم مرتبط
۱۸.....	گفتار نخست: تابعیت
۲۱.....	گفتار دوم: مستندات
۲۴.....	گفتار سوم: پرچم
۲۵.....	گفتار چهارم: ثبت
۲۵.....	مبحث چهارم: کارکردهای حقوقی ثبت
۲۶.....	گفتار نخست: کارکردهای حقوق عمومی ثبت
۲۷.....	گفتار دوم: کارکردهای حقوق خصوصی ثبت
۳۱.....	فصل دوم: اقسام ثبت کشتی
۳۳.....	مبحث نخست: ثبت بسته یا ملی
۴۱.....	مبحث دوم: ثبت باز یا بین الملل
۴۳.....	گفتار نخست: تاریخچه ثبت بین الملل
۴۷.....	گفتار دوم: ویژگی های ثبت آزاد از دیدگاه مالکین کشتی ها
۴۸.....	گفتار سوم: دلایل مخالفت با ثبت بین الملل

گفتار چهارم: لزوم ارتباط واقعی بین کشتی و دولت ثبت.....	۵۵
مبحث سوم: ثبت‌های ترکیبی.....	۷۶
گفتار نخست: تابعیت.....	۷۷
گفتار دوم: توافقتنامه‌های مربوط به تابعیت و دستمزد خدمه.....	۷۸
فصل سوم: عوامل مؤثر در انتخاب سیستم ثبت کشتی.....	۷۹
مبحث نخست: انتخاب میان سیستم ثبت آزاد و سیستم ثبت ملی.....	۷۹
گفتار نخست: عوامل اقتصادی.....	۸۰
گفتار دوم: عوامل سیاسی.....	۸۵
گفتار سوم: عوامل.....	۸۶
مبحث دوم: انتخاب میان نظام‌های ثبت آزاد.....	۸۷
گفتار نخست: واحدهای ثبت کشتی.....	۸۷
گفتار دوم: قدمت کشتی.....	۸۸
گفتار سوم: محدودیت‌های مالکیت.....	۸۹
گفتار چهارم: ثبت دولت.....	۸۹
گفتار پنجم: هزینه‌ها.....	۹۰
گفتار ششم: اولویت ملیت.....	۹۰
گفتار هفتم: قابلیت دسترسی.....	۹۱
گفتار هشتم: کشتی‌های ماهیگیری.....	۹۱
گفتار نهم: قایق‌های تفریحی.....	۹۲
گفتار دهم: قایق‌های تجاری.....	۹۲
گفتار یازدهم: شهرت (اعتبار).....	۹۴
فصل چهارم: بایسته‌های قانونی ثبت کشتی‌ها.....	۹۵
مبحث نخست: حق دولت‌ها در تعیین شرایط ثبت کشتی‌ها.....	۹۶
مبحث دوم: اقسام مالکین مجاز.....	۹۹
مبحث سوم: اقسام کشتی‌های مجاز.....	۱۱۰
مبحث چهارم: وظایف کشور پرچم.....	۱۱۳
فصل پنجم: اصول حاکم بر ثبت کشتی در نظام حقوقی ایران.....	۱۲۱

مبحث نخست: اقسام ثبت مورد پذیرش در نظام حقوقی ایران	۱۲۲
گفتار نخست: ثبت دائم	۱۲۳
گفتار دوم: ثبت موقت کشتی‌ها	۱۳۶
مبحث دوم: مراحل ثبت کشتی	۱۴۴
گفتار نخست: تعیین نام	۱۴۴
گفتار دوم: تقاضا و درخواست ثبت کشتی	۱۴۶
گفتار سوم: ارائه مستندات مالکیت	۱۴۶
گفتار چهارم: ارائه اظهارنامه	۱۴۷
گفتار پنجم: رد و ثبت نهایی قبلی (در صورت وجود)	۱۴۷
گفتار ششم: معاینه نهایی کشتی	۱۴۸
گفتار هفتم: گواهی ساخت	۱۴۹
گفتار هشتم: ثبت در دفتر مخصوص کشتی‌ها	۱۴۹
نتیجه‌گیری	۱۵۱
منابع	۱۵۳

مزایای استفاده از دریاهای، بشمار، در بهره‌مندی از این پهنه گسترده ترغیب کرده است و بر همین اساس دریاها به یکی از مهم‌ترین منابع رفع احتیاجات بشری تبدیل گشته‌اند. یکی از این احتیاجات، نیاز به حمل و نقل سریع، مطمئن و ارزان است که در حمل و نقل دریایی به بهترین نحو مرتفع می‌شود. همین عامل هم سبب شده که حمل و نقل دریایی در طول تاریخ و روزبه‌روز گسترش یابد و به یکی از پایه‌های کلیدی قدرت کشورها مبدل گردد. این رغبت به استفاده از دریا برای رفع نیاز کشورها تا جایی گسترش یافته که امروزه بیش از ۸۰ درصد تجارت دنیا از طریق دریا انجام می‌پذیرد. بر اساس گزارش رسمی کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (کساده و سازمان تجارت جهانی در سال ۲۰۱۹، ارزش مجموع تجارت کالا در جهان، ۱۹٫۵ تریلیون دلار بوده است. بر اساس همین گزارش، مجموع وزن حمل شده (dwt) در سال ۲۰۱۹ تنها به ۱۱۰۰۰ میلیون تن بالغ می‌شود. این متشکل از ۹۶۰۰۰ کشتی فوق سنگین، بالغ بر ۱۱٫۷ میلیارد تن تخمین زده می‌شود.^۱ این اهمیت به حدی است که می‌توان حمل و نقل بین‌المللی دریایی را سرمنشأ شکل‌گیری حقوق بین‌الملل نوین در جهان دانست؛ زمانی که هوگو گروسیوس در رساله خود، به تبیین اصل آزادی دریاها پرداخت. همین مطلب نیز سبب شده است که حمل و نقل دریایی در حقوق بین‌الملل جایگاه ویژه‌ای داشته باشد و چندین کنوانسیون جهانی به این موضوع

^۱ - https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/rmt2019_en.pdf

اختصاص یابد و در نتیجه «حقوق دریایی» نیز به تبع، جزء گرایش‌های مهم علم حقوق تلقی شود.

گستره حقوق دریایی به حدی است که بررسی تمامی زوایای آن در یک اثر غیرممکن است و به همین دلیل در آثار مختلف به بخشی از موضوعات مطرح در این حوزه پرداخته می‌شود؛ قراردادهای حمل و نقل دریایی، رهن دریایی، مسئولیت مدنی دریایی، خسارات مشترک و محیط زیست دریا و ...، همگی موضوعاتی جزئی‌تر از حقوق دریایی هستند که در این کتاب مستقل مورد بحث قرار می‌گیرند. یکی از مهم‌ترین این موضوعات، موضوع ثبت کشتی است که یک تعریف کلی عبارت است از فرآیندی که در طی آن یک کشور، به یک کشتی اجازه می‌دهد که پرچمش را برافرازد و از حمایت آن کشور برخوردار شود. ثبت کشتی از دو جهت دارای اهمیت است: نخست از این جهت که شرط اجرای قواعد حقوق بین‌الملل و داخلی دریایی، خصوصاً یک کشتی، ثبت آن کشتی در نظام ثبت یک کشور است و این یعنی ابتدا، تقابل تمامی قواعد حقوق دریایی بر عملی حقوقی به نام ثبت کشتی؛ دوم از این جهت که بر سر رد بخش زیادی از موضوعات حقوق دریایی که فقط کارکردی از سنخ حقوق خصوصی یا حقوق عمومی دارند، ثبت کشتی کارکردی دوگانه دارد؛ به این معنا که با ثبت یک کشتی در یک نظام ثبت آن کشتی مورد حمایت دولت آن کشور قرار می‌گیرد و این یعنی تنظیم روابط اشخاص، دوله که در حیطه حقوق عمومی است و از طرفی، اسناد ثبت کشتی مبین حق مالک کشتی است به کشتی و مجوز اهتزاز پرچم آن کشور و نیز تعیین‌کننده حقوقی است که نسبت به آن کشتی ایجاد شده است همچون رهن‌های دریایی و ... این جنبه از ثبت کشتی، مربوط است به تنظیم روابط اشخاص با یکدیگر و تابع حقوق خصوصی. به همین جهت است که بررسی نظام ثبت کشتی‌ها از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

همین عوامل سبب شده است که حقوق دریایی از دیرباز مورد توجه محققان قرار گیرد و در این راستا، و آثار گران‌بهایی نیز در میان محققان داخلی به رشته تحریر درآمده است. از جمله این آثار داخلی می‌توان به کتاب حقوق دریایی دکتر هوشنگ امید، کتاب حقوق

دریایی آقای دکتر مرتضی نجفی اسفاد، کتاب اصول کلی حقوق دریایی آقای دکتر حسن صدیق، کتاب حمل و نقل دریایی آقای دکتر ابراهیم تقی زاده و کتاب ارتباط حقوق بین الملل دریاها و حقوق بین الملل دریایی آقای دکتر مصطفی آبادی خواه اشاره نمود. چنانکه مشاهده می شود، این آثار دربردارنده ضوابط حاکم بر حقوق دریایی در معنای عام آن می باشند که حسب مورد در آن ها به بحث ثبت کشتی ها نیز اشاره ای شده است. تنها اثر اختصاصی در حوزه ثبت کشتی ها که نگارنده تاکنون بدان دسترسی داشته، کتاب ثبت کشتی ها و حقوق بین الملل نوشته خانم دکتر دیدخت صادقی بوده است. این اثر در عین تخصصی بودن در بحث ثبت کشتی، تنها به جزئی از موضوعات مربوط به ثبت کشتی ها که پدیده استفاده از پرچم های مصلحتی¹ است پرداخته است؛ بنابراین چنانکه مشاهده می شود، آثار موجود یا به صورتی بسیار کلی به موضوع ثبت کشتی ها نگریسته اند یا بخشی از آن را مورد توجه تفصیلی قرار داده اند. در روش در ارائه تصویری جامع و کامل از موضوع ثبت کشتی ها در نظام بین الملل ناتوانند. کتاب حاضر اما در تلاش است تا به ثبت کشتی ها، به عنوان یکی از موضوعات حقوق دریایی، به صورت مستقل بنگرد و ضمن ارائه تصویری روشن از مفاهیم مرتبط در این زمینه به بیان احکام و قواعد ثبت کشتی ها در مقررات بین المللی و در نظام های حقوقی کشورها بپردازد و در این راستا به قواعد ثبت کشتی در پرتو مقررات حقوق دریایی ایران توجهی ویژه نماید.

کمیاب منابع داخلی، راهی به جز مراجعه به متون اصلی نگارش نشده در این حوزه را برای نگارنده باقی نگذاشت تا حدی که در برخی موارد حتی در انتخاب عنوان نیز بهره مندی از این آثار، اجتناب ناپذیر می نمود. در این مسیر آثار متعددی در نگارش مورد مطالعه و استفاده قرار گرفت که از این میان نقش کتاب ثبت کشتی ها نوشته ریچارد کولز و ادوارد وات² و نیز رساله ری راجرز³ با همین عنوان جزء ارزنده ترین آثاری بود که مورد استفاده نگارنده قرار گرفت.

1 - موضوع پرچم های مصلحتی در فصل دوم کتاب مورد بحث قرار خواهد گرفت.

2 - Richard Coles & Edward Watt

3 - Rhea Rogers